

Monumentnummer*: 531336

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 29 augustus 2014
Kadaster deel/nr 82727/98

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Weesp Amsterdam Noord-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Weesp Betonnen werken Uitermeer-Hinderdam

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Weesp	F			1082
Weesp	F			1761

Omschrijving**

Cluster 3. Gietstalen koepelkazematten type G.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

Complete GIETSTALEN KOEPELKAZEMAT TYPE G als onderdeel van een accesverdediging met loopgravenstelsels, groepsschuilplaatsen en dergelijke en gesitueerd ten noorden van Fort Uitermeer. In 1936 is, als aanvulling op de gewapend betonnen kazemat, in Nederland de zogenoemde gietstalen koepelkazemat geïntroduceerd, die was gebaseerd op een al in 1917 in Frankrijk toegepast systeem. De gebruikte pantserkoepels waren gering van omvang (gunstig i.v.m. zichtbaarheid en trefkans), rond van vorm (gunstig i.v.m. afschampen treffers en sterkte), relatief eenvoudig in serie te produceren en ze hadden een 'externe' schietopening (gunstig i.v.m. gassen en geluid). Bovendien konden ze in Nederland worden vervaardigd, wat afhankelijkheid van het buitenland belangrijk verkleinde. Een eerste bestelling van 100 stuks in Nederland (bij DEMKA) werd echter gevolgd door een tweede van 50 stuks bij de Belgische Soc. Anonyme John Cockerill. In totaal moeten er in korte tijd ruim 700 zijn gegoten, maar hiervan zijn er slechts enkele overgebleven. De gietstalen koepels, met een doorsnede van 1,75 m en dikten van 10-17 centimeter, zijn geïnstalleerd in meerdere

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

kazemattypen met weerstandsklassen W 12-15 tot W 21-28. Kort voor het begin van de Tweede Wereldoorlog zijn op verschillende plaatsen in de Nederlandse linies zogenoemde Koepelkazematten Type G tot stand gebracht, met name in de IJssellinie, de Maaslinie, de Grebbelinie (elk ca. 150) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (ca. 80). De gebruikelijke constructie van gewapend beton met een of meer vaste geschutsopeningen was hierbij verlaten ten gunste van een systeem dat een binnen variabele grenzen (tot 270 0) te projecteren schootsrichting, binnen een gietstalen cilinder met koepeldak bezat. Standaard Koepelkazematten werden uitgerust met een zware mitrailleur als bewapening. De meeste koepels zijn geplaatst in Standaard Koepelkazematten Type G. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn veruit de meeste koepels in het binnenland door de bezetter uit de kazematten gesloopt - ten dele door ze op te blazen - om ze om te gieten voor andere staalbehoeften. Aan de kust werden ze deels in de verdediging opgenomen, maar zijn ze na de oorlog meestal alsnog gesloopt. Hierdoor zijn complete koepelkazematten zeldzaam, maar ze komen onder meer nog voor op Fort Vechten (2), op Fort Everdingen (1) en nabij Fort Uitermeer (1).

Omschrijving

Noordelijk van Fort Uitermeer, bij de spoorwegovergang in de Keverdijk gelegen, complete GIETSTALEN KOEPELKAZEMAT TYPE G (nummer U 44) uit 1939-1940 met een zeldzaam geworden, geheel intacte, gietstalen mitrailleurkoepel. Gietstalen Koepelkazematten Type G zijn gebouwd naar een gestandaardiseerd ontwerp en bestaan uit een gietstalen koepel, die is verankerd in een gewapend betonnen werk. De koepel is manshoog, heeft een doorsnede van 1.75 meter en een wanddikte van 0.14 meter. Aan de frontzijde bevindt zich een circa 10 cm dikke 'wenkbrauw' ter bescherming van het schietgat met wapen en aan de andere zijde een door een stalen luik afsluitbare ingang. Het schietgat en de toegang tot de kazemat konden van binnenuit 'gasdicht' worden afgesloten. Het betonnen werk bestaat uit een relatief laag rechthoekig bouwwerk (ca. 7.00 x 6.50 x 2.20 m; b x d x h), met een afgeschuind gedeelte aan de frontzijde, om maximaal schootsveld te bereiken en eventuele voltreffers te doen afketsen. Standaard was het wapen een zware mitrailleur. Aan de achterzijde, bij de ingang van de koepel, is een uitsparing in het beton om de koepel te kunnen betreden. Bij de Gietstalen Koepelkazemat aan de Keverdijk staat een Groepsschuilplaats type P.

Waardering

De complete GIETSTALEN KOEPELKAZEMAT TYPE G is van algemeen belang vanwege:

- * Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.
- * Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (20ste eeuw) c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw)

Het onderdeel is een voorbeeld van een kazemat uit 1939-1940, dat nog geheel compleet is met gietstalen koepel.

- * Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* De Gietstalen Koepelkazemat aan de spoorwegovergang bij de Keverdijk is zeer zeldzaam omdat er weinig koepelkazematten met nog geheel intacte gietstalen mitrailleurkoepel bewaard zijn gebleven. De kazemat aan de Keverdijk is een van de laatste overgebleven kazematten met een gietstalen koepel met een metaaldikte van 14 cm.

* De Gietstalen Koepelkazemat aan de Keverdijk is zeer gaaf bewaard, maar laat zich door de positionering moeilijk te herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Kazemat (B)

Functie

Kazemat (B10)